

27.07.2018

SEISUKOHAD JA VASTUVÄITED VÄIMELA ALEVIKUS PÄRNA TEE 7 JA PÄRNA TEE 9 MAAÜKSUSTE DETAILPLANEERINGU JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE ARUANDE EELNÕUDELE

Lugupeetud Võru Vallavalitsus! Käesolevaga esitan oma seisukohad ja vastuväited seoses Väimela alevikku planeeritava Eesti suurima munakanafarmiga. Leian, et planeeringu vastuvõtmine ja kehtestamine eelnõus esitatud kujul oleks õigusvastane. Planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) aruande eelnõu on samuti oluliste vigadega, mistõttu pole planeeringu vastuvõtmine või kehtestamine õiguspärasel viisil samuti võimalik. Alljärgnevalt selgitan oma seisukohti lähemalt.

I Detailplaneeringu õigusvastasus

1. Planeeringu eelnõu on vastuolus kehtiva seadusandlusega

Detailplaneeringuga ei tohi lubada tegevust, mis on vastuolus kehtivate õigusaktidega, sh erinevate keskkonnakaitsete piirnormidega. Antud juhul on selle õigusliku nõude vastu eksitud, kuna vastavalt KSH aruande eelnõule (mille adekvaatsuses on seejuures põhjust kahelda, vt seisukohtade osa II) ületatakse kavandatava tegevuse tulemusel ammoniaagi suhtes kehtestatud sihtväärtusi ning ammoniaagiheide võib avaldada inimese tervisele kahjulikku mõju (KSH aruanne lk 44-46). Samuti järeldab KSH aruanne, et tõenäoline on lõhna häiringutaseme ületamine (aruande lk 47-48). Nii ammoniaagi õhuheide sihtväärtuse ületamine kui lõhna häiringutaseme ületamine ei ole kehtiva seadusandluse kohaselt üldjuhul lubatav, seega on õigusvastane lubada detailplaneeringuga tegevust, mis tooks mõjude hindamise kohaselt kaasa vastavate tasemete ületamise.

2. Planeering on vastuolus kehtivate kõrgema tasandi planeeringutega

Vastavalt kehtiva planeerimisseaduse (PlanS) sätetele, kehtib Eestis planeeringute hierarhilisuse põhimõte, st n-ö madalama tasandi planeeringud peavad olema kooskõlas kõrgema tasandi planeeringutega, sh detailplaneering peab olema kooskõlas kehtiva üldplaneeringu ning maakonnaplaneeringuga. Erandkorras võib detailplaneeringuga teha ettepaneku kehtiva üldplaneeringu muutmiseks (PlanS § 142). Kuna antud juhul ei ole väljendatud soovi kehtiva üldplaneeringu muutmiseks, tuleb seega lähtuda kõrgema tasandi planeeringutest, mida aga tehtud ei ole. Täpsemalt on planeeringulahendus vastuolus:

- 1) Võru maakonnaplaneeringuga 2030+. Planeeringu kohaselt piirneb detailplaneeringuala ettevõtlusalaga, kus sihtgrupiks on ettevõtted, kes tegutsevad puidu-, metalli-, materjali-, ehitusmaterjalitööstuse ning masinaehitusevaldkondades. Tegemist on ettevõtetega, kellele on oluline haritud tööjõu kättesaadavus ning hea ligipääs. Tervistkahjustava ammoniaagi- ning lõhnahäiringu allika rajamine ettevõtlusala piirile oleks selges vastuolus ettevõtlusala arendamisega, kuna on ilmselge, et ülenormatiivse õhusaaste ja lõhnahäiringuga alale ei soovi ükski eelnimetatud ettevõtlusharu esindaja oma tootmist rajada.
Samuti on kavandatud tegevus vastuolus planeeringus väljatoodud põhimõttega, et loomalaute lõhnahäiringu leevendamiseks tuleb kombineerida kõrghaljastust koos vahemaade ehk puhveraladega elamu- ja puhkealade ning ühiskondlike hoonete vahel (planeeringu seletuskiri, lk 21). Kuna antud juhul kavandatakse tegevust vahetult Võrumaa Kutsehariduskeskuse hoonete kõrvale, lähimad elamud jäävad vaid ca 160 m kaugusele ning vaid 350 m kaugusele jääb puhkealana kasutatav Väimela mõisa kinnistu ja looduskaitse all olev mõisapark, on seda põhimõtet samuti selgelt eiratud.
- 2) Kehtiva Võru valla üldplaneeringuga. Planeeringu kohaselt on alevikus paiknevatel tootmisaladel seatud kasutus- ja ehitustingimuseks mh see, et ülenormatiivne kahjulik välismõju ei tohi ulatuda elamupiirkondadesse, ühiskondlike hoonete maale, puhkealadele – nagu eelnevalt välja toodud (vt p 1), on seda nõuet antud juhul rikutud, kuna KSH aruande kohaselt ulatus ülenormatiivne kahjulik välismõju nii Võrumaa Kutsehariduskeskuse kui elamuteni.
Samuti on kavandatud lahendus vastuolus põhimõttega, et tootmishoonete kasutusotstarbe valikul tuleb eelistada võimalikult paljude töökohtade loomist. Antud juhul kaasneks kavandatava tegevusega vaid 10-15 uut töökohta (KSH aruanne, lk 54), välistades samas sisuliselt igasuguse töökohtade loomise piirneval ettevõtlusalal.

3. Planeeringu menetlusse on jäetud kaasamata suur hulk puudutatud isikuid

PlanS § 127 lg 2 kohaselt tuleb planeeringu koostamisse kaasata isikud, kelle õigusi võib planeeringu puudutada. Antud juhul on seda nõuet rikutud, kuna Võru vallavalitsus ei ole teiste hulgas kaasanud planeeringumenetlusse teiste seas mind Tiiu Ritari, kelle kinnistu asub planeeringualast 440 meetri kaugusel, seega ilmselgelt planeeringu mõjualas.

Lähtuvalt asja materjalidest kaasati planeeringu koostamisse algselt (st teavitati planeeringumenetluse ning KSH algatamisest) vaid piirinaabreid, aga mitte ühtegi teist isikut. Sellest tulenevalt on suur hulk puudutatud isikuid jäetud menetlusse varajases etapis, kus nende osalemine oleks saanud omada suuremat mõju, üldse kaasamata. Teiste seas on tänaseni kaasamata jäetud ka Riigi Kinnisvara AS, kellele kuulub Väimela mõisakompleks, mille edasisi kasutusvõimalusi planeeringu kehtestamine paratamatult kahjustaks.

Kaasamise nõuete olulist planeeringumenetluses on korduvalt rõhutanud ka Riigikohus, kes on mitmel juhul pidanud ebapiisavat kaasamist kehtestatud planeeringute tühistamise aluseks (nt haldusajbas 3-3-1-16-08).

II KSH aruande puudused

4. KSH koostamisel on tegevuse mõjula määratud väärtalt ja manipulatiivselt

KSH aruandes on aruande mõjula määratletud kirdesuunaliselt väljavenitatud ellipsina. Selle põhjuseks on väidetud, et mõjula määrab kindlaks lõhna levimise ulatus lähtuvalt valdavatest tuule suundadest. Selline lähenemine on väär ning manipulatiivne, jättes tegevuse mõjualast põhjendamatult välja suurema osa Väimela alevikust. Lähenemise ebaõigsust tõendavad järgmised asjaolud:

- 1) Väide valdavatest tuulesuundadest ei vasta tõele. Vastavalt Keskkonnaagentuuri poolt väljastatud andmetele (lisa 1) ei ole antud piirkonnas valdavad tuuled sedavõrd kirdesuunalised, kui seda väidab mõjude aruanne. Valdavad tuuled erinevad sõltuvalt kuust, ent viimase aastagi jooksul nt 2017. a septembris, 2018. a veebruaris ning 2018. a mais olid valdavad just tuuled kirdest edelasse ning põhjast lõunasse, millises olukorras kanduks lõhnahäiring ja õhusaaste just Väimela aleviku elu- ja puhkealadele.
- 2) Keskkonnaamet on oma 26.05.2017 kirjas nr 6-5/17/6450-2 samuti leidnud, et KSH kirde suunas kaldu määratlemine ei iseloomusta piisavalt kanalakompleksist eralduva lõhna levimise ulatust iga päeva kohta aastas, ning seetõttu tuleb objektiivse tulemuse saamiseks mõjula ulatus määrata ringikujuline, kuhu jääb nii kirde suunal paiknev majapidamine kui ka Väimela alevik. Seda tingimust Keskkonnaameti kooskõlastuses on täielikult ignoreeritud, kusjuures KSH aruande lisades olevas ettepanekute ja nendega arvestamise tabelis on esitatud valeväide, nagu oleks Keskkonnaameti vastavasisulise ettepanekuga arvestatud.

KSH aruande lähteandmete ebaadekvaatsusest tulenevalt ei saa pidada asjakohaseks ka hinnangut lõhnahäiringule – ka vastavasisulise hinnangu puhul tuleks arvestada tegelike tuulesuundadega.

5. Mõjude hindamine on mitmes aspektis puudulik

KSH aruande eelnõu sissejuhatuses on märgitud, et eesmärgiks oli hinnata kavandatava tegevuse mõjusid sisuliselt keskkonnamõju hindamise (KMH) täpsusastmega, et vältida täiendavat mõju hindamist kompleksloa menetluses. Antud juhul ei vasta aruande eelnõu mitmes olulises aspektis sellele kriteeriumile, vaid vastupidi, igasugused sisulised hinnangud mitmete mõjude osas puuduvad täielikult. Sellisel kujul on KSH aruanne vastuolus KeHJS § 40 lg-ga 2, mis nõuab, et aruanne peab selgitama, kirjeldama ja hindama strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju. Kuna planeeringuga seotud oluliste asjaolude osas puudub vajalik info, siis ei ole antud olukorras kuidagi võimalik planeeringut ka õiguspäraselt vastu võtta ning seejärel kehtestada.

5.1. Müra

Mürähäiringu osas puudub KSH aruandes igasugune sisuline käsitus. Kuna tegemist on olulise häiringuga nii tehnoseadmete (ventilatsioon, sõnnikukäitlus jms) kui ka liiklusrumä

osas, ei ole vastavate häiringute täiel määral käsitlemata jätmise lubatav. Vähemalt põhimõtteline lahendus ventilatsiooni jt tehnoseadmete osas tuleks kindlaks määrata juba selles etapis, vastasel juhul ei saa pidada antud mõju hindamist KMH täpsusastmes olevaks. Mingilgi määral ei ole aga põhjendatav liiklusmüra analüüsi puudumine, kuna sööda, munade ja sõnniku transpordiga seotud müra ja selle levik ei sõltu täpsemast ehitusprojektist.

5.2. Liikluskoormus

Analoogselt müraga puudub KSH aruande eelnõus igasugune sisuline informatsioon selle kohta, kus ja mil määral suureneb kavandatava tegevusega seoses liikluskoormus. Arvestades, et tegemist on pretsedentitult suure kanafarmiga, siis ei saa liikluskoormuse kasvu ning selle mõju mürale, õhusaastele, liiklusohutusele ja teede seisukorrale ilmselgelt pidada väheoluliseks. Selleks, et KSH aruande põhjal oleks võimalik teha mingisuguseidki järeldusi tegevuse mõjude ning nende lubatavuse osas, on liikluskoormuse analüüsi lisamine hädavajalik.

5.3. Mõju Võrumaa Kutsehariduskeskusele

Sisuliselt on KSH aruande eelnõus ning planeeringus käsitlemata ka see, millist mõju avaldab kavandatav tegevus vaid 30m kaugusel asuvalle Võrumaa Kutsehariduskeskuse õppehoonele (Tehnokeskus) ning õppeasutuse tegevusele tervikuna. Selline puudujääk on seda olulisem, arvestades, et seda nõudis Võru maavanem oma 19.05.2017 kirjas. Sisulist analüüsi ei saa asendada aruande eelnõus toodud väide, nagu oleks arendaja küsinud lõhnahäiringu kohta kutsehariduskeskuse direktorilt, ning viimane on avaldanud arvamust, et see ei osutu nii suureks probleemiks, et oleks vaja leevendavaid meetmeid (KSH aruande eelnõu, lk 48). Selle väite toetuseks puuduvad igasugused tõendid ning isegi kui õppeasutuse direktor on mingil arusaamatul põhjusel sellist arvamust avaldanud, näitab sisuline analüüs olulise lõhnahäiringu esinemist.

5.4. Reovee osas on lähteandmed puudulikud ning sisuline hinnang puudub

Reovee käitlemise osas lähtub KSH aruanne eeldusest, et reovesi on võimalik suunata ühisveevärki, ent nagu aruande eelnõu lk-lt 13 selgesõnaliselt välja tuleb, ei ole täna veel teada, kas vee-ettevõtja sellega nõus on. Alternatiivselt viidatakse võimalusele rajada kogumiskaevud. Samas puudub igasugune hinnang sellele, kui suuri kaeve oleks vaja rajada, milline on nende võimalik mõju, sh põhjaveele avarii korral ning milline oleks sellisel juhul reovee äraveoga kaasnev täiendav liikluskoormus. Ilma vastavasisulistest andmetest pole taaskord võimalik hinnata kavandatava tegevuse tegelikke mõjusid (eriti veel KMH täpsusastmes) ning õiguspäraselt otsustada tegevuse lubatavuse üle.

5.5. Terviseriskid seoses haigustega

Täiesti on KSH aruande eelnõus käsitlemata ka terviseriskid seoses võimalike haigustega, mis võivad lindudelt inimestele üle kanduda. Aruandest ei nähtu, kas kasutatakse antibiootikume ja kui kasutatakse, siis milline on nende mõju keskkonnale. Arvestades, et tegevus toimub

õppehoone ning Väimela aleviku vahetus läheduses, on tegemist olulise riskiga, mille analüüsimata ning selles osas leevendusmeetmete välja töötamata jätmine kujutab endast olulist menetlusviga.

6. Kavandatud leevendusmeetmete tõhusus on välja selgitamata

Hoolimata sellest, et sisuline mõjude analüüs järeltab hoolimata oma puudustest, et eelduslikult ületataks tegevuse esialgu planeeritud kujul elluviimisel mitmeid keskkonnanormatiive, ei välista KSH aruande eelnõu vastavasisulist arendustegevust. Veelgi enam, aruanne ei sisalda ka ühtegi konkreetset ja tõhusat mõjude leevendamise meetet, nähes selle asemel ette vaid saasteainete ja lõhna mõõtmise ning müra hindamise tulevikus. Väär on väide, nagu saaks mõõtmine ja selle järel võetavad meetmed olla tingimata tõhusad mõjude leevendamise seisukohast. Ilma põhjalikuma sisulise analüüsita sellest, milliste meetmete abil ja millisel määral on üldse võimalik saasteainete ja lõhna levikut ning müratasemeid vähendada, ei ole mingit alust väita, et neid saab üldse, ja veelgi enam, tõhusalt, vähendada.

Selleks, et KSH aruanne saaks anda alust edasisteks otsusteks (planeeringu vastuvõtmine ja kehtestamine), peab see selgelt välja tooma, millised on häiringute võimalikud leevendusmeetmed, kas need on antud juhul rakendatavad ning millisel määral need häiringuid leevendavad. Vastasel juhul pole võimalik planeeringu menetlust õiguspärasel viisil jätkata.

Tiiu Ritari

/allkirjastatud digitaalselt/